

Звісно, не оминати сторінку 695, що містить такі рядки: «Своїм другом вважаю професора Романа Скечковського, що живе й працює в Кошаліні. Там – у Балтійській вищій гуманістичній школі навчається багато студентів з України. Там працює мій друг, професор германістики, українець із Закарпаття Микола Зимомря. Там була видана книжка моїх поезій «Наперсток» в оригіналі і в перекладі Богдана Задурі польською мовою...». А на сторінці 678 зазначено: «Особливо я вдячний Богданові Задурі за його переклад моєї книжки «Наперсток», а за її видання в Польщі я вдячний Миколі Зимомрі, який працює викладачем німецької мови у Вищій гуманітарній балтійській школі в Кошаліні. Він, між іншим, переклав «Наперсток» німецькою мовою, видав із своїми перекладами оригінал, польський переклад тих віршів під заголовком «Київ у травні». Отже, за час мого перебування у Польщі я пережив дві дуже особисті радості – дві мої книжки, видані у Кошаліні».

Відтоді минуло багато часу. Що й казати, ми розмовляли на різні теми; кажу розмовляли, хоч це був радше монолог з боку визначної особистості, якою був і є, і буде Дмитро Павличко...

Микола Зимомря
проф. д.філол.н. (м. Дрогобич)

Щедрість випромінювання духовного світла або слово про Степана Хороба

Бувають особистості, які живуть і працюють з гаслом «про боно публіко», себто «для загального добра». Такі особи завжди прагнуть бачити причинний зв'язок між мотивами, сказати б, безпосередньої або опосередкованої націленості. Хто знає, може, це мав на оці Іван Франко, стверджуючи для нього аргументовану істину: «Коли б мені довелось звести поезію Шевченка до однієї формули, то я був би схильний назвати її поезією бажання життя. Вільне

життя, нічим не опутаний розвиток о д и н и ц і (розрядка моя - М.З.) і всієї суспільності - це ідеал, якому Шевченко був вірний протягом усього життя». Звісна річ, мовиться тут про одиницю, мета якої насажена високою ідеєю примножити духовну скарбницю України, осінивши її світлом поодинокого серця...

Маю за радість засвідчити: мені пощастило пізнати таких носіїв, приміром, Анну-Галю Горбач, Романа Гром'яка, Василя Марка, Іллю Галайду, Миколу Ткачука, Олександра Астаф'єва, Миколу Мушинку. Вони буквально випромінювали, а деякі й надалі випромінюють потужне світло! До таких одиниць належить і Степан Хороб. Звісно, славне прізвище не потребує додаткових епітетів з урахуванням заслужених регалій. Та все ж хочеться одразу наголосити: йдеться про знаного українського вченого-літературознавця, доктора філологічних наук, професора, вдумливого організатора навчально-виховного процесу й талановитого педагога вищої школи в Україні, дійсного члена НТШ, заслуженого діяча науки і техніки України, письменника і журналіста, одне слово, про Степана Хороба.

Мені судилося неодноразово бачити Степана Хороба, сказати б, в дії. Передусім – у трудових ритмах і життєвих устремліннях завідувача кафедри української літератури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Тоді, коли читав лекції з теоретичних та історико-літературних нормативних курсів і спецкурсів у різних навчальних і наукових осередках вищої школи України; коли сфера його наукових зацікавлень як дослідника й лектора віддзеркалювала багаті знання, у першу чергу, з теорії та історії драми, сценічного мистецтва, своєрідності художнього мислення в українській і зарубіжній драматургії, поезики української та західноєвропейської релігійно-християнської драми, літературної компаративістики, літературної й театральної критики, історії та теорії журналістики.

А знаки духовних змагань? Вони – насамперед у численних публікаціях. Перу професора Степана Хороба

належить понад 250 наукових праць. З-поміж них прагну виокремити такі ґрунтовні монографічні видання, як “Українська драматургія: кризь виміри часу (Теоретичні та історико-літературні аспекти драми). – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. - 200 с.; “Слово-образ-форма: у пошуках художності. Літературознавчі статті і дослідження. – Івано-Франківськ: Плай, 2000.- 200 с.; “Українська релігійна драма кінця XIX — початку XX століття: проблематика, жанрово-стильова своєрідність”. – Івано-Франківськ-Мюнхен, 2001. - 143 с.; “Українська модерна драма кінця XIX — початку XX століття (Неоромантизм, символізм, експресіонізм)”. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. - 416 с.; “Українська драматургія 20-30-х років у Західній Україні та діаспорі”. - Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008.- 192 с.; “На літературних теренах: Дослідження, статті, рецензії”. – Івано-Франківськ: Плай, 2006. - 410 с.; “Літературно-мистецькі знаки життя: Літературознавчі й театрознавчі статті, дослідження і публіцистика”. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2009. - 390 с.; “Діалоги у відсвіті слова” (Українська драматургія у типологічних зіставленнях).- Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.- 308 с.; “Збережені миті. Статті, портрети, інтерв’ю, огляди, рецензії».- Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015.- 415 с.; «Драма – моя стародавня страсть» (Драматургія і театр Івана Франка».- Івано-Франківськ: Місто НВ, 2016. – 346 с.; «Сторінки історії української драматургії кінця XIX – початку XX століття».- Івано-Франківськ : Місто НВ, 2018.-236 с.

Що ж, такий дослідницький ужинок зробив би честь першому-ліпшому авторитетному представникові провідних європейських наукових центрів! Я зумисне подав одним блоком названі позиції, бо вони – визначальні в доробку вченого. Про кожна з них можна вести мову як у сенсі цілісності наукового доробку, так і в пов’язі з його дослідницьким поступом, власне, у динаміці становлення науковця. Так, без перебільшення, можна стверджувати: в особі Степана Хороба маємо людину з розмаїтими потребами, покликаної творити те, що інші не поспішають робити. Він ще й видавець, і упорядник, і редактор. І

повсюди – відлуння широкої обсервації, невтомного пошуку об'єктивної істини, зорієнтованої на реальний, а не уявний факт. За його редакцією або найактивнішим сприянням чи авторськими передмовами побачили світ різноманітні матеріали цілої низки сучасних учених з України, Польщі, США, у т.ч. збірники спільної видавничої серії кафедри україністики Варшавського університету та кафедри української літератури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: «Тарас Шевченко: погляд з третього тисячоліття» (2014), «Василь Стефаник: наближення» (2017); уперше повернуті імена та їх твори письменників і науковців з української діаспори – Григора Лужницького (зб. «посол до Бога», 1996, «Вибране», 1998), Василя Лімниченка/Мельника (п'єса «Убите щастя», 1999), Володимира Державина («Література і літературознавство», 2005, «У задзеркаллі художнього слова», 2012, 2015, «Літературознавство. Критика. Публіцистика», 2017), Леоніда Білецького («Історія української літератури»: у 2-х томах, 2015), Леоніда Рудницького («Світовий код українського письменства», 2010), а ще Юрія Бойка-Блохина, Михайла Роздольського, Остапа Грицяя, Миколи Євшана, Ігоря Качуровського.

До цього ряду варто додати упорядковані і науково редаговані ним такі праці колективного характеру, як «Василь Стефаник – художник слова» (1996), «Нариси з поетики української літератури кінця XIX-початку XX століття» (2000), «Шевченко. Франко. Стефаник» (2001), «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературно-художньому процесі кінця XIX – початку XX століття» (2006), «Нариси з поетики: теоретико-методологічні та історико-літературні виміри» (2008), а також видання, сказати б, «іменні», приурочені професорам Володимирові Полеку («Сівач духовності», 2002), Степанові Пушику («Слово і доля», 20014), Любові Кіліченко («І все життя – подвижництво у рідному слові...», 2016). І, звісна річ, упорядковані ним і відредаговані антології – «Серця живе джерело» (поетичне слово про Блаженнішого кардинала

Йосифа Сліпого), 2000, 2002, 2012) і «Сценічне слово Благовісту» (українська релігійно-християнська драма XX – XXI століття), 2018. Остання книга – загалом унікальне видання про історію української драматургії і театру.

Слово Степана Хороба належним чином репрезентувало українську наукову думку, коли воно звучало зі сторінок часописів і колективних збірників, що друкувалися у Філадельфії (США), Вінніпезі (Канада), Мюнхені (Німеччина), Варшаві й Кракові (Польща), Пряшеві (Словаччина), Оломоуці (Чехія), Мінську (Білорусь). Автор цих рядків був неодноразово свідком виступів ученого з Івано-Франківська на міжнародних наукових форумах. І повсюди Степан Хороб обстоював вироблений ним «компаративістський зріз» творів, у першу чергу п'єс українських авторів, але завжди з проекцією на загальноєвропейський контекст. Він – співавтор навчального посібника «Франкова криниця (Вивчення творчості І. Я. Франка у школі)» (1991), капітальних видань – «Історія української літератури кінця XIX — початку XX століть» (У 2 книгах. Кн. 2. - К., 2006) та академічної «Історія української літератури у 10 т.» (т. 7; т. 8). Чимало позицій містить біобібліографічний покажчик «Степан Іванович Хороб», виданий в упорядкуванні Олега Гуцуляка та Ганни Марчук з нагоди 60-річчя від дня народження вченого (2009). Хіба миттєвість не на часі, щоб підготувати нове видання аналогічного покажчика, що охопило б понад тисячу публіцистичних виступів у засобах масової інформації?!

Степан Хороб побачив світ 19 червня 1949 року в селі Драгомирчани, що в Тисменицькому районі Івано-Франківської області. Батько Іван Хороб (1905 -1988), здавалося, тоді обіймав не тільки дружину-поліжницю Параску Хороб (уроджена –Лаврук; 1907-1990), але й увесь світ, скупаний у літніх китицях квітів! За влучним спостереженням Михайла Федюка, улюбленого колишнього вчителя української мови і літератури Драгомирчанської

восьмирічної школи, саме у родинному колі майбутній вчений прилучився до джерел любові, зокрема, до українського слова й України та її багатих звичаїв – загалом. Цю пристрасть вчасно зауважило подружжя – Анастасія та Микола Філіпови, перші вчителі школяра. Уродженці Київщини володіли перлинами народної мудрості і нерідко повторювали: «Золота колиска – не найкращий вчитель; натомість праця – завжди є повчальною». Аналогічно високі знання дарували дітям Стефанія Прокопишин – учителька української словесності, Нестор Євчук – викладач історико-суспільних дисциплін, Станіслав Процак – навчитель іноземної мови у стінах Лисецької середньої школи, що її Степан Хороб закінчив 1967 року. Ще учнем дописував до районної та обласної молодіжної газет, не догадуючись, що доля його з часом приведе до професійної журналістики, якій віддасть 15 літ роботи.

Та це буде згодом, а тоді, наприкінці шістдесятих – початку сімдесятих, у візерунок його життєвих стежин були цілком органічно вплетені події, що стали доленосними, стрижневими на шляху становлення як літератуора. Це, чи не в першу чергу, студії на філологічному факультеті Івано-Франківського педагогічного інституту імені Василя Стефаника (нині Храм науки з гідністю утверджує статус Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника). Зрозуміло, далися в знаки сумлінні прилучення до традицій українського літературознавства. Незалежно від тодішніх суспільних умов, що панували, однак не перекреслювали цілковито об'єктивне спрямування наукового поступу. Адже його достойно зміцнювали такі «сівачі духовності», як, приміром, Володимир Полек, Галина Смирнова, Елеонора Лисенко, Павло Нісонський, Григорій Мазецький – улюблені викладачі чи просто старші порадики Степана Хороба на ниві філологічної науки.

Коли ж судилося йому самому працювати педагогом у Перегінській середній школі на Рожнятівщині, а небавом відбувати військову повинність в армії (спочатку – в Новоград-Волинську, пізніше в містечку Шучино

Гродненської області), згодом працювати в редакціях газет Прикарпаття, то не раз закрадалася думка про продовження навчання, про поглиблення своїх філологічних знань і навичок.

Так, його трудове завзяття постійно поєднувалося із пошуками свого місця на ниві науки. Заряджений національною ідеєю, успішно завершив аспірантуру при кафедрі української літератури Львівського національного університету імені Івана Франка. На 1989 рік припав успішний захист кандидатської дисертації «Проблема конфлікту в українській радянській драматургії 70-х років» в Одеському університеті ім. Іллі Мечнікова. Її зміст високо оцінили офіційні опоненти Людмила Дем'янівська та Олена Розанова. Особливу радість мала Леоніла Міщенко (1922-2004) – науковий керівник молодого літературознавця.

Окрилений успіхом, він розгортає пошуки, сказати б, своїх самодостатніх дослідницьких зон. Цьому сприяло і систематичне стажування в Українському Вільному Університеті впродовж 1995-1999 рр.(Мюнхен, Німеччина), де 1997 року захищає докторську дисертацію “Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття: напрями, течії, стилі”, здобувши науковий ступінь доктора філософії. Невдовзі Степан Хороб там же захистив дисертаційну працю “Українська релігійно-християнська драма кінця XIX– початку XX століття: жанрово-стильова своєрідність” та отримав 1999 року науковий ступінь доктора філології габіл. Не забути прихильності, яку виказували йому відомі представники української діаспори, зокрема, науковий керівник – академік НАН України, президент Світової Ради НТШ Леонід Рудницький, професори Юрій Бойко-Блохин, Ярослав Розумний, Іван Кошелівець, Ігор Качуровський, а також Анатолій Погрібний, визначний вчений з України, тодішній професор Українського Вільного Університету в Мюнхені. Зримо однозначний перелік плідотворних «входжень» у світ науки довершився у 2002 році, коли досвідчений дослідник

під науковою опікою знаного земляка і літературознавця Тараса Салиги захистив у стінах Львівського національного університету імені Івана Франка докторську дисертацію «Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття в системі модерністського художнього мислення».

Зрозуміло, із багатьох зерен селянин відає, що зробити...Проте в науковому цеху служить інше правило. Тут важливе розуміння колег, взаємодія з ними. І відродно, що Степанові Хоробу активно сприяли разом із науковим консультантом ще й такі широко знані у філологічному світі вчені, як Микола Ільницький, Любомир Сенік, Богдана Крися, Лариса Боднар, а також офіційні опоненти – Іван Денисюк, Роман Гром'як та Григорій Семенюк. А ще додаймо доброзичливі поради таких літературознавців, як Стефан Козак, Микола Мушинка, Володимир Панченко, Ростислав Радишевський, Дмитро Штогрин... Власне, таким багатим на імена, на знакові постаті в сучасній українській науці про художню літературу видається своєрідний вітраж, що відтворює певним чином не лише органічне коло «наукового спілкування» Степана Хороба, а й до якоїсь міри його літературознавчі орієнтири, його самодостатність та портретний самовияв як дослідника українського (та й зарубіжного) письменства.

Якщо ж перефразувати відомий вислів Станіслава Вінценза про те, що він у своєму чотиритомовому творі «На високій полонині» намагався «зреституїрувати, сконцентрувати і скласти в цикли старий гуцульський епос» («Дзвін», 1991. – С. 144), то стосовно Степана Хороба можна стверджувати, що він упродовж своєї наукової діяльності всіляко прагне «зреституїрувати», «укласти» і впорядкувати різні пласти художнього вияву української драми в ідейно-естетичне ціле в координатах нашої літератури і мистецтва. Байдуже, чи йдеться про окремішні драматургічні і театральні постаті, явища, процеси, чи конкретні твори або творчість літературну і сценічну, чи про факти материкової або ж еміграційної культури, чи давноминулої або ж сучасної літератури і сцени. У цьому

сенсі Степан Хороб, доклавши чимало зусиль, по суті кожним новим своїм виданням «конструює» уяву про жанрово-стильову та сюжетно-композиційну своєрідність української драматургії, надто ж кінця XX – початку XIX століття, а відтак аргументовано виявляє її художній зміст, зокрема крізь призму порівняльно-типологічних зіставлень з проекцією на загальні тенденції європейського і світового драматургічно-сценічного процесу.

Як дослідник з глибокими знаннями теорії та історії драми як роду літератури і виду мистецтва, з чітко аргументованою методологією її вивчення, з новими підходами в її аналізі, він ніколи не орієнтується на щось випадкове, художньо недосконале, а завжди прагне запримітити якісь тенденції розвитку (явища літпроцесу, окремої творчої особистості чи твору), сказати б, якийсь рух у чомусь, а не застиглість чогось. Тому що б чи про когось він не писав, так чи інакше постає тонким знавцем конкретної теми. У цьому я переконався не один раз, коли разом із Степаном Хоробом виступав на наукових конференціях, стрічався на засіданні спеціалізованих вчених рад, врешті, коли звернувся до побратима виступити офіційним опонентом кандидатських дисертацій двох моїх аспірантів – Володимира Вишинського (2007) та Петра Летнянчина (2009). Він висококваліфіковано справився зі своїми обов'язками в опонуванні компаративістських робіт.

Відомо, що навіть однакові квіти вимагають різної опіки. Ні, не веду мову про екзоти із славетного дендросаду в Ужгороді, що від 1896 року належав талановитому педагогу Степану Лаудону (1862-1924); радше йдеться про красивих людей. Бо ж примітний факт: мати засновника Ужгородського дендрарію – Елеонора Тарновська – навчила сина закласти перший саджанець білої тополі... Хто знає, може, це й спонукало його захистити в Будапешті дисертацію, сутність якої – в назві: «Виховання і культура» (1885). Отже, люди постають носіями гармонії, а квіти несуть естетичну насолоду... Стосовно героя цього нарису, то можна дійти висновку: Степан Хороб вміє

розгледіти і в квітах образи як близьких, так і далеких ... В його особі маємо вченого, який встиг закріпити різні борозни; всі вони, оті борозни, мають свій лад, настрій, сумління, відповідальність... Достоту, нині в Україні він набув за цей час чи не найавторитетнішого чину в галузі досліджень драматургії.

Ювіляр у дорозі. Часом в його уста ляже поетична строфа з-під пера старшого побратима:

*«Тебе від злого ока боронив,
Хоч сам твоєї прагнув оборони,
А потім по краплиночці ронив,
ак, наче скресла річка кригу ронить».*

Процитовані рядки належать Миколі Ільницькому з по-філософськи закресленої збірки «Вересневе відлуння» (Львів, 2011, с. 95). Хто ж не прагне оборони? У цьому зв'язку скажу одверто: Степан Хороб – однолюб. Все, що любить, те оберігає докладно й доладно. Годі шукати ще один приклад, окрім зразкового, бо таким є для нього особний острівець – родина. Таке враження: нею він живе і сканує свою любов до неї крізь зболене серце. Так, наскрізь. Щоб та любов була непроминальною, як протуберанці на сонці. Бо ж мудрість полягає в тім, щоб «з перервами» зважати на вічний біль від втрати. Гіркий день припав на 14 лютого 2010 року, коли відійшла за межу Вічності донька Мирослава. Вона народилася 21 грудня 1978 року і за невеликий життєвий проміжок, що майже охоплює вік Христа, досягла вершин... Автор цих рядків був присутній як член спеціалізованої вченої ради на захисті дисертації «Творчість Станіслава Виспянського та українська література кінця XIX – початку XX століття: рецепція, типологія» Мирослави Медицької-Хороб, що відбувся 2005 року в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Я мав можливість обмінятися думками з її науковим керівником – професором Володимиром Матвіїшином. Його радості, як і Батьковій, не

було меж. Справді, нема більшого задоволення від того, що містить для вчителя-наставника почуття гордості за учня чи ученицю. Перу молодій дослідниці належить монографія «Творчість Станіслава Виспянського та українська література кінця XIX – початку XX століття: рецепція, типологія» (2008), десятки публікацій. Її місткі дослідження з польської літератури та вибране із компаративістських студій увійшли в збірник «Мирослава. Літературознавчі статті, спогади, матеріали» (Івано-Франківськ, 2012, 352 с.), упорядкований її подругою та колегою Тамарою Ткачук.

Молодша дочка Соломія віднайшла своє покликання також на ниві словесності. Будучи ще ученицею в 11-му класі, вона стала переможцем обласного туру та Всеукраїнського конкурсу-захисту наукових робіт Малої Академії Наук України за дослідження сучасної фантастики, зокрема, роману «Дика енергія. Лана» Марини і Сергія Дяченків. Закінчила українське відділення Інституту філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника й успішно захистила 2017 року дисертацію на тему: «Жанрові особливості української фантастики кінця XX – початку XXI століття», здобувши науковий ступінь кандидата філологічних наук і нині успішно трудиться поруч з Батьком. Одне слово, гордість для усєї родини...

Богдан-Ігор Антонич, спостерігаючи процес падіння першого снігу, стверджував:

«Осінь переїхала по полі возом золотим.

Понад кучугури кучерява мряка – срібний дим...».

Для Степана Хороба «возом золотим» їде літо, коли червнева пора дарує землиці щедрі теплінь. Звідси – питання: чи завжди вона має позолоту? Звичайно, ні, бо не все вдалося, що кортіло зробити, досягти, вирівняти. Але на те воно, сказати б, життя загалом і педагога вищої школи як навчителя – зокрема: серце б'ється для інших, вічно молодих «першокурсників»... Отак і минають літа, що нагадують фіялки з веснами: була дзвінка молодість, промайнула зріла

пора становлення “на ноги”, а відтак – прикотила «кругла» ювілейна ознака. Хто не спостеріг? Коли щось не вдається, на «рятунок» буквально прибігає Смирна. А дружина Марта Хороб – завжди поруч; знає розгадки на всі загадки і вигукує: «Сторожем не служить, а всіх рано будить!» І простягає – так легенько – філіжанку із запашною кавою. Вона – кандидат філологічних наук, автор понад 100 опублікованих праць про український літературний процес на зламі XIX – XX століть та на початку XXI віку. Широкий розголос викликало її книжкове видання «Грані художнього буття: нариси з української літератури XX століття (Дослідження, статті, критичні етюди)» (Івано-Франківськ, 2013, 428 с.). У такому родинному осереді і працюється легше, і обов’язки щоденні виконуються вправніше...

... А ще Степан Хороб – багатолітній редактор таких поважних часописів, як «Вісник Прикарпатського університету. Філологія» та «Прикарпатський вісник НТШ «Слово», член редакційних колегій шести фахових видань, є членом спеціалізованої докторської ради із захисту дисертацій з літературознавства і фольклористики у Львівському національному університеті імені Івана Франка, головою спецради із захисту кандидатських дисертацій з української літератури і порівняльного літературознавства у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Загалом, як засвідчує наукова практика багатьох учених, їм зчаста доводиться виконувати не лише улюблену роботу, зв’язану з творчістю, а й обов’язки куди приземленіші, сказати б, щоденно-рутинні, конче здійсненні. Окрім функцій завідувача кафедри, Степан Хороб *мусить* написати розділи до багатотомної академічної «Історії української літератури», *мусить* вичитати дисертаційні дослідження своїх аспірантів і докторантів, *мусить* відредагувати текст магістерської роботи, *мусить* відвідати заняття колег-викладачів, *мусить* проводити профорієнтаційну роботу серед абітурієнтів, *мусить* взяти участь у роботі обласних комісій з книговидання та премій, *мусить* відгукнутися на

автореферати колег з інших навчальних закладів, *мусить* написати передмову до художньої чи наукової книжки, *мусить* виступити на тематичній конференції або засіданні Івано-Франківського осередку НТШ. Ну, і, звичайно, *мусить* готуватися до власних лекційних курсів та практичних занять, проведення засідань кафедри чи вченої ради факультету...

Таке чи приблизно таке щоденне життя Степана Хороба – інтенсивне, напружене і... багате на слово, думки, почування і відчуття, на роздуми і працю повсякчас. І він витримує цей ритм повсякденності з вірою у себе, свої творчі спроможності, з надією на людей, з любов'ю до сім'ї своєї і родини своєї під опікою Всевишнього.

...Отак «час рікою пливе», спонукаючи Ювіляра йти вперед, не оглядаючись на «перший сніг», що сріблом ліг на скроні...